

Sammelbd

Quers. Jul

13. Aug. 18. Beginn.

71.

DISSERTATIO

De qu. illa ardua, minusq; perspicua,

QVI FIAT,

QVOD MUL-

TI, ETIAM OMNI EXCEPTIO-

NE ERVDITISSIMI VIRI, IN SA-

CRARUM LITERARUM INTERPRETATIONE

A VIA VERITATIS ABERRARE

VIDEMUS?

AUTORE

ALBERTO GRAWERO, SS.

THEOLOGIE DOCTORE,

Nunc denuò recusa.

IENÆ,

Sumptibus Francisci Mohr / Bibliopolæ Mülhusani.

Typis Johannis Jacobi Bauhofferi, Anno 1664.

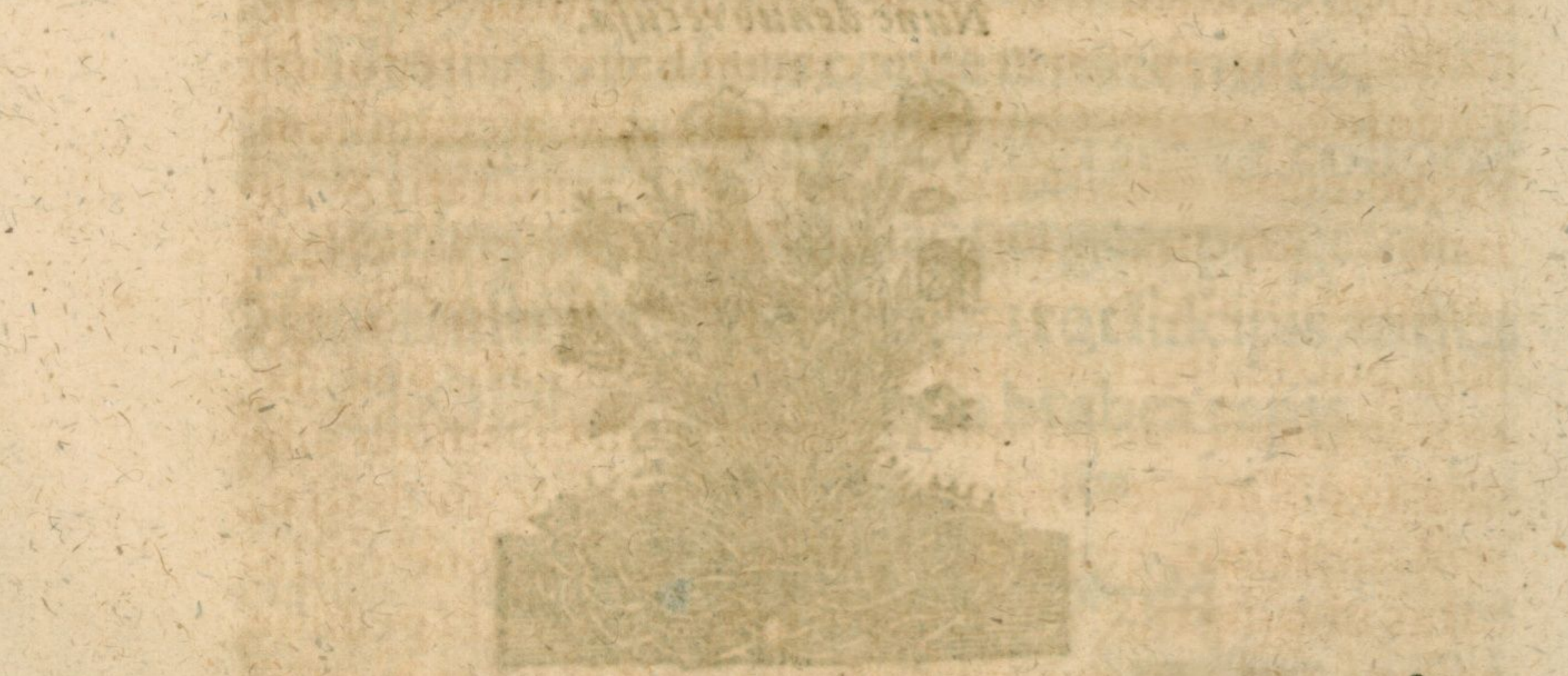

DISSECTATIO
De quibusdam in rebus philosophicis
QUI FIAT

OVODMILLI
THEIAM OMNI EXCEPTIO

NE ERVIDITISSIMI VIRI IN SA-
CRARUM LITTERARUM INTERPRETATIONE
A VIA VERITATIS ABERRARE
VIDEMUS

ALBERTO GRAVIERO S.S.
THEOLOGICO DOCTORE

LEIPZIG
In officina Francisci Gleditsii Bibliopole & Mulinarii
Typis Johannis Jacobi Bauhoffii Anno 1664

Σὺν Θεῷ

Mirabitur nonnullus

Exordii
propositio,
continens
occupatio-
nem à mu-
tatione of-
ficii desum-
tam.

Magnifice Domine Pro Rector, Vi-
ri Reverendi, Amplissimi, Consul-
tissimi, Clarissimi, tuque lectissi-
ma Studiosæ Juventutis Concio,
mirabitur, inquam, nonnullus,
quod ego Ecclesiasticâ functione, quam ultra qua-
driennium sustinui, defertâ & quasi abjectâ Schola-
sticæ seu Academicæ provinciæ onus in humeros
meos recipere non sum veritus. Quis enim ignorat
illud Apostoli 1. *Corinth.* 7. unusquisque in qua voca-
tione vocatus fuit, in ea maneat. Et sanè præter men-
tem meam planeq; præter omnem expectationem id
contigisse fateor: ac, si penitus meo mihi vivere li-
cuisset voto, forsan celeberrimam hanc Professorum
Theologorum Cathedram nunquam ascendissem.
Probè enim mihi fui conscius meæ tenuitatis & in-
fantix: Optimè novì, quàm sit mihi curta supellex:
intellexi hunc locum nonnisi politissimum, & qui-
dem, ut Scaligeri verbis utar, emunctæ naris postula-
re ingenium: Scivi quot & quantæ in ejusmodi offi-
ciis sæpissimè exoriantur difficultates & molestiæ:
non me latuit, quàm facilè quis in hac statione collo-
catus impingat, & quàm sæpè optimè cogitata pessime
cadant, ut non procul abfuerit, quin dixerim cum
Mose: *Obsecro Domine, mitte quem missurus es, & cum*

Solutio oc-
cupationis.

§ 2 § 10

Jeremia; *Ecce nescio loqui, quia puer ego sum.* Verum dum
hasce & longè plures simitu res in corde meo, ut Plauti-
no sermone mihi hac vice uti liceat, ac dubius hæreo,
utra harum pars mihi sit expetenda, occurrit tandem
illud Pauli: *Voluntati Dei quis resistet?* Voluntatis au-
tem divinæ indicium hoc putavi esse certissimum,
quod hanc functionem nunquam ullâ ratione ambi-
verim; sed consilio & suasu Virorum dexteritate judi-
cii & autoritate maximâ insignium à summo Magi-
stratu mihi nihil tale quicquam speranti fuerit oblata.
Arbitrabar itaque ad me etiam certo modo spectare,
quod Dominus Jeremiæ dicebat: *Ad omnia, ad qua te
mittam, ibis, & universa, qua precipiam tibi, loqueris.* Re-
cordabor etiam responsi, quod Moses à Domino acci-
piebat: *Quis fecit os hominis? aut quis mutum & surdum,
videntem & caecum? nonne ego Jehova? Perge igitur, ego ero
in ore tuo, doceboque quid loquaris.* Stationem itaque me-
am non deseruissem, nisi ei, qui supremum vocationes
permutandi jus habet, omninò parendum fuisse exi-
stimâssem. Legimus in Actis Apostolorum *capit. 16.*
quod Paulus, licet generalem haberet vocationem, &
quidem inprimis ipsi concreditum esset ministerium
præputii, sicuti Petro circumcisionis, uti colligimus è
2. cap. ad Galatas; tamen fuerit prohibitus à S. S. loqui
sermonem Dei in Asia, certè non aliam ob causam, li-
cet ab aliis aliæ in medium proferri soleant, quàm
quod majori cum fructu in Macedonia Evangelium
annunciare poterat, quod viri Macedonis Apostolo
Paulo apparentis petitio non obscure subindicat. Vo-
catio quidem hæc, cui Paulus non adversabatur, teste
Lucâ in Actis *cap. 16. v. 10.* ἀπὸ θεοῦ divina fuit, quàm

III 211

meam non esse lubentissimè fateor; attamen ἐμμέως, cum necessaria requisita legitimæ vocationis non neglecta fuisse constet, divinam & propterea eandem non repudiandam esse mihi persuasi. Ferendo quidem tanto oneri sum impar: ideòque alium virum perfectiori eruditione & sublimiori iudicio præstantem, ac sic me longè aptiorem ad hoc augustum munus vocatum fuisse optarem; veruntamen si pro viribus fidelitatem meam promiserò, nec in me sciens volensque aliquid desiderari patiar, bonorum expectationi me satisfecisse putabo.

Quoniam verò hoc munus publicè, non nisi præmissâ aliquâ solenni oratione inchoari solet: ego receptæ consuetudini refragari nolui; sed potius eidem me subjiciendo deservire. Citius id fieri debuisse fateor; sed quid impeditenti retardârit propositum, ipsi nôstis, ut excusatione haud opus esse mihi pollicear. Cogitanti autem mihi, qua de re potissimum in hoc augustissimo confesso convenienter verba facerem, tandem allibuit breviter declarare, *quâ fiat, quod multi, etiam omni exceptione eruditissimi viri in sacrarum literarum interpretatione à via veritatis aberrare videntur?* Hunc namque nodum Monachi, quos Jesuitas vocitare solemus, in *Colloquio Ratisbonensi sess. 14.* nostris Theologis dissolvendum objecerunt. Quæstio profectò ardua & minus perspicua; perutilis tamen & admodum necessaria, siquidem vera & genuina ad veritatem perveniendi adminicula exponit. Veniam itaq; dabitur, si minùs accuratè & nervosè eam decidero: enitar tamen pro viribus, ut Monachis omnis gloriandi materia eripiatur. Deum Opt. Max. oro, ut mihi di-

Propositio.

centi suo Spiritu sancto adsit: à vobis autem Magnifice Domine Pro-Rector &c. ut mihi patulas aurium ædes præbeatis, contendo.

πρόδημιος
quædam de
Theologiæ
necessitate
& præemi-
nentia.

Præter disciplinas ratione humanâ investigatas homini ad salutem fuisse necessariam doctrinam revelatam, de his, quæ humanam rationem excedunt, quam sacram Theologiam solemus appellitare, quæq; in sacris literis descripta legitur, Gentium ille Doctor innuere videtur, quando 2. *Tim.* 3. v. 16. & 17. inquit: *Tota Scriptura est divinitus inspirata & utilis ad doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem, ad disciplinam, quæ est in justitia, ut perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum perfectè instructus. Quia enim homo, ut rectè Thomas 1. part. sum. Theol. quæst. 1. a. 1. ait, ad DEUM ordinatur tanquam ad quendam finem, qui comprehensionem rationis excedit, siquidem, teste Paulo, 1. Cor. 2. Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in mentem hominis venerunt, quæ preparavit eis, à quibus diligitur, similiter, animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei, unde & Augustinus scitè super Genesin scribit: Major est sacræ Scripturæ autoritas, quàm omnis humani ingenii perspicacitas; Finem autem quoniam oportet esse præcognitum hominibus, qui suas intentiones & actiones debent ordinare in finem, omninò necessarium fuit homini ad salutem, ut ei per revelationem divinam innotesceret doctrina quædam, quæ humanam rationem excedens hujus finis cognitionem plenam & sufficientem proponeret. Nec solum hæc doctrina maxime fuit necessaria; sed & est præstantissima, ac, si cum omnibus cæteris disciplinis tam Theoreticis quàm Practicis conferatur, extra contro-*
ver-

versiam omnium præcellentissima. Nam quod Theoreticas attinet disciplinas, illa putatur dignior, quæ certioribus nititur principiis ac circa dignius versatur objectum. Quis verò sacrarum literarum, & sic etiam sacræ Theologiæ certitudinem ignorat? Reliquæ enim disciplinæ suam habent certitudinem ex naturali humanæ rationis lumine, quam errare posse nemo inficiabitur; Hæc verò ex lumine divino infallibili, quod decipi non potest, nixa subsistit. Si dignitatem objecti seu materiæ consideremus, rursus sacræ Theologiæ meritò primas assignamus, Deum namq; ipsum, quo nihil sublimius, nihil præstantius, nihil dignius, non juxta humanam, sed divinam rationem considerat, imò principaliter est de his, ut *Thomas* loquitur, quæ altitudine sua rationem omnem transcendent. Cum practicis verò disciplinis si hæc nostra comparari debeat, similiter nobilissima meritò de prædicatur, nobilissimum namque finem sibi propositum habet, nempe vitam æternam, nec ad aliam aliquam dirigitur; sed ad hanc cæteræ omnes. Utitur quidem aliis disciplinis; sed tantum nostri causâ, qui sine illis hanc commodè consequi non possumus. Verum hoc non ita accipi velim, quasi ope solarum disciplinarum Philosophicarum, cæteris adminiculis omnibus exclusis, cognitionem sacræ Theologiæ commodè adipisci valeamus: Plura enim & quidem potiora requiruntur. Et ab initio quidem, si ulla in re opus est precibus, certè imprimis orandus est Deus, ut in veritatis indagazione nobis adsit, Spiritu suo sancto mentem nostram illuminet, ac studia nostra sanctificet, ne à veritatis tramite vel ad dextram vel ad sinistram decli-

Collatio
Theologiæ
cum discip
Theoreticis.

Collatio
Theologiæ
cum disci-
plinis, pra-
cticis.

Præter co-
gnitionem
Philoso-
phiæ ad
Theolog.
studium
necessariæ
sunt preces

clinemus. Ipse enim solus habet clavem David, ipse solus aperit & claudit, ut scriptum legimus *Esa. 22.* & *Apocal. 3.* Apud ipsum est sapientia & fortitudo, ipse habet consilium & diligentiam, teste *Jobo 12. cap.* Ipse solus dat os & sapientiam *Luca 21.* Hinc regius Psalter David *Pf. 86.* Doce me Domine viam tuam, fac ut ambulem in veritate tuâ, *Pfal. 119.* Da mihi intellectum. Christus ipse pro discipulis suis intercedens, inquit *Johan. 17.* Sanctifica eos in veritate tuâ: Sermo tuus veritas est. Et *Jac. 1.* Si quis indiget sapientiâ, postulet eam a Deo, qui dat eam omnibus benigne, nec exprobrat, & dabitur ei: sed postulet cum fide nihil ambigens, Quibus in vera fide peractis necessum est, ut diligens subsequatur meditatio: Beatus enim cujus voluntas in lege Domini, & qui in lege Domini meditatur die ac nocte, *Pf. 1.* Non enim verisimile est, ignavis & torpentibus Spiritum sanctum subvenire; Sed anima sedulorum impinguabitur, inquit Salomo *Provr. 17.* Indefinenter sacrarum literarum Codices volvendi-revolvendi, & quidem non oscitanter; sed summo ac ardenti studio. Hinc Christus *Joh. 5.* Scrutamini scripturas: non igitur solum legamus, sed relegamus: non nude intueamur, sed scrutemur: & quoniam scriptura non est *ιδίως ἑπιλύσιμος 2. Petr. 1.* sed sui ipsius Interpres minime fallax, seipsam exponens & declarans, exactam & diligentem similium sacræ Scripturæ locorum collationem, ex qua verus sensus eruitur, instituamus; Sic enim Dominus inquit *Deut. 6.* Verba, quæ ego præcipio tibi, erunt in corde tuo, & acues ea filiis tuis, ac loqueris de eis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, cubitum iturus atque confurgens *1. Tim 4.* Intentus esto

Item 2. meditatio diligens.

3. Locorum Scripturæ similium collatio.

esto doctrinae, *Coloss. 3.* Sermo Dei habitet in vobis abundanter. Huic mandato paruerunt Berhoenses, scrutantes scripturas, an res ita se haberet, ut legimus *Act. 17.* Sacra Scriptura est dives thesaurus rerum spiritualium, ex quo homo doctus ad regnum caelorum depromit nova & vetera, hoc est, quicquid ad salutem animarum scitu necessarium exigitur, teste Christo, *Matth. 13.* Tandem, si accedit tentatio, longe facilius & expeditior est cognoscenda veritatis ratio: Qui enim tentatus non est, parum novit, inquit *Syrach. 34.* & *Esaias 28.* Sola vexatio dat intellectum. Non autem hypocriticam Monachorum Papalium, qui relictis vitae oeconomicae laboribus a Deo praecipis, molestias non necessarias sibi creant & attrahunt, tentationem intelligo, sed eam, quae quemlibet fidelem, imprimis autem Ministrum Ecclesiae vocationis suae operas diligenter peragentem sponte comitatur, oportet enim per multas afflictiones nos ingredi in regnum Dei, *Act. 14.* & qui volunt pie vivere in Jesu Christo, persecutionem patientur, *2. Tim. 3.* Unde *Syrac. 2.* Fili, si instituti servire Deo, fac animam tuam ad tentationem ut praepares! His adminiculis recte adhibitis non dubitamus, quemvis in sacrarum literarum interpretatione occupatum ad veritatis cognitionem tuto pervenire posse.

4 Tentatio non simulata.

qualis tentatio intelligatur.

Sed dicat aliquis: Quanam itaque causa, quod multi his adminiculis utentes nihilominus veritati e diametro adversantur? Hic multos audies, qui Philosophiam ut veram & genuinam hujus mali causam accusant. Sic enim quidam scribere haud sunt veriti: *Quanto magis excolitur ratio humana Philosophicis*

Obiectio.

Quorundam solutio.

Studiis, tanto armatior prodit, & quò se ipsam amat impensius, eò Theologiam invadit atrocius & errores pingit speciosius. Unde Paulus ad Coloss. 2. Philosophiam deprædantem discipulos agnovit, & ad Galat. 5. inter opera carnis rejecit hæreses, quod primitiva Ecclesia per experientiam edocta sic explicavit: Philosophos esse Hæreticorum Patriarchas. Hæc illi, quibus Tertullianus libr. de præscript. adversus hæreticos cap. 7. ad stipulari videtur, inquit, nominatim Apostolus Philosophiam caveri oportere testatur.

Rejectio solutionis cum vera dara solutione.
Causa cur multi infeliciter cum Adversariis disputent.

Verùm hi præposterii censores nimium à vero aberrant, tantum enim abest, ut Philosophiæ hæc culpa imputari possit, ut permultis veræ Philosophiæ ignorantia errandi occasio extiterit. Et certè quod hoc seculo multi minus feliciter cum Adversariis congreguntur, contemptus Philosophiæ facit. Nam ut de linguarum cognitione, quas Studio Theologiæ imprimis necessarias esse, non dicam, Theologia est doctrina maximè argumentativa, ut Thomas I. part. sum. qu. 1. art. 8. loquitur, quod Paulus indicat, quando præcipit Timotheo, ut exhibeat se tanquam ministrum, sermonem veritatis rectè secantem, dum eundem vult esse διδασκαλὸν 2. Timoth. 2. quando ab Episcopo exigit, ut sit δυνατὸς ἐλέγχειν τὰς ἀντιλήψεις, Tit. 1. Quomodo enim absque argumentatione cum fructu quis docebit, imò quomodo absque methodo? Nemo autem fieri artifex methodi potest, ut Melanchthon alicubi loquitur, nisi bene & ritè assuefactus in Philosophia. Quomodo sermonem Dei rectè secabit? Quomodo sophisticos Elenchos Hæreticorum dissolvat? Dionysius Cisterciensis Monachus super lib. I. sentent. distinct. 5. 6. 7. sequentia,

Tri-

Trinitatem impugnantia, enumerat Sophismata: *Hæc essentia est Filius: Hic pater non est filius: Ergo hic pater non est essentia. Item: Omnis essentia divina est filius. Nullus pater est filius. E. N. pater est essentia divina. Item: De nullo eodem verificantur contradictoria; De Patre & essentia divina verificantur contradictoria: E. pater & essentia divina non sunt idem. Rursus: Hic pater generat; hæc essentia non generat. E. hæc essentia non est iste pater. Ad hæc & infinita alia, in quibus præmissæ veræ, conclusio autem falsa, quomodo absq; beneficio Logicæ sufficienter ac solidè responderi poterit? Vanus autem ac omninò irritus est clamor illorum, qui sacras literas confirmatione syllogisticâ non indigere objiciunt. Theologia enim non utitur syllogismis, ut sua principia, quæ sunt *ἀνομήτα*, probet; sed ut ex principiis aliquid aliud optimâ consequentiâ concludat. Quemadmodum enim scientia sua principia non probat; sed ex eis conclusiones deducit: ita etiam Theologia argumentando sua principia seu dicta sacre Scripturæ non probat; sed ex illis syllogisticè aliquid colligit. Exemplis fiet res illustrior: Pontificius ait, non solâ fide justificari hominem; sed simul operibus, & quidem fide formatis, nempe charitate & spe. Pro hac sua opinione stabilienda inter alia adferunt & hæc Christi verba *Luc. 7.* descripta: Remissa sunt huic mulieri peccata multa, quia dilexit multum. Si ego hic postulaveram Adversario, ut syllogisticè mecum agat, non hoc volo, ut ipsum sacre Scripturæ dictum per se fide dignum syllogisticè confirmet; sed ut suam opinionem ex illis verbis Christi necessario sequi syllogisticè ostendat. Similiter cum ego assero, Romanam Ecclesi-*

Sophismata quædam

Quomodo Theologia Syllogismis utatur?

Declaratio per Exemplum.

am non esse sinceram & orthodoxam Ecclesiam, & loco probationis attulero illud Christi *Johan. 10.* Oves meæ vocem meam audiunt, Jesuita aliquis à me syllogismum exiget, non ut verba Christi allata probentur; sed ut meam sententiam iisdem necessario stabiliri syllogisticè atque sic evidenter evincam. Nihil enim effecero, si maximè aliquot *plaustra dictorum* Scripturæ sacræ attulero, nisi eadem ad meum propositum facere per syllogisticam consequentiam ostendero. Ex quibus, quanta si utilitas, quanta sit necessitas syllogismi in disceptationibus Theologicis, nemini obscurum esse arbitror. Unde *Lutherus* rectè pronuntiavit *Anno 1517. Theologus non Logicus est monstruosus hereticus.* Illotis itaq; manibus Theologiam attingunt, qui spreto Philosophico studio eam aggrediuntur. Sed Logicæ forsitan, tanquam instrumento, multi erunt æquiores, ipsius autem Philosophiæ aliam esse rationem prætendent, eamq; veritatis Theologiæ cognitionem multis modis impedire ac pervertere objicient, propterea, quod permulta principia Philosophica, tanquam falsa & impia, in sacra Theologia locum habere prorsus nullum sibi persuasum habent. Idem enim inquit *Lutherus in disputat. quâdam Anno 1539. habitâ: Sorbona* pessimè disputavit: Idem esse verum in Philosophia & Theologia. Hæc illi, ut sibi imaginantur, satis speciosè. Verùm omnia & singula nullo negotio dilui possunt. Apostolus Paulus Philosophiam nullibi damnavit, nullibi discipulos deprædantem agnovit, nullibi vitandam esse docuit, nullibi Philosophiam inter carnis opera rejecit, aliud namq; hæresis, aliud Philosophia. Falsò *Philosophomastyges* Pauli auctoritatem suo errori

Testimonium Lutheri

Occupatio.

Sol. verã Resp. ad dict. Paul. Coloss. 2.

errori prætexunt. Videte, inquit Apostolus loco citato, ne quis vos decipiat per Philosophiam. His verbis, si Apostolus Philosophiam, ut deprædatricem damnat, si eandem, ceu noxiam, vitandam esse monet, pari ratione & ipsam Theologiam, imò omnes ferè creaturas Dei condemnabo, quia fieri potest, ut earum abusu decipiamur. Perinde est, ac si quis dicat: Vide ne decipiat te vinum: quâ locutione non ipsum vinum, sed abusus ejusdem improbatur.

Divum Lutherum quod attinet, is nunquam Philosophiæ dicam scripsit, sed potiùs ut lumen naturæ, quod adeò per lumen gratiæ non tollitur, ut potiùs per id perficiatur, multoties commendavit, uti videre est in explicatione Evangelii, quod Festo Nativitatis Christi prælegitur.

Excusatur
Lutherus
simul & de-
fenditur.

Rectè Lutherus asserit: Idem non esse verum in diversis disciplinis, non quod in una disciplina est verum, id in altera sit falsum; sed quod diversæ disciplinæ de eadem materia non agunt.

Rectè etiam Lutherus docuit, non esse idem verum in Philosophia & Theologia, eo sensu, quasi omnia, quæ tradit Theologia, etiam in Philosophia, ut vera, admittantur & tradantur.

Nam licet verum sit, omnia, quæ Philosophia tradit, vera esse in Theologia, attamen verum non est, quod omnia, quæ in Theologia vera traduntur, & in Philosophia sint vera, non quod in Philosophia sint falsa; sed nec falsa nec vera, hoc est, planè nulla, quia Philosophia de multis, quæ in Theologia traduntur, prorsus non adit.

Notata hæc
dignissima
sunt.

B 3

Eadem.

Mens Lu-
cheri de
Philoso-
phia genui-
na.

Axiomata
quæ Theo-
logiæ ad-
versari di-
cuntur, &
videri pos-
sunt.

NB.

Eadem propositio, quæ in Philosophia & Theologia traditur, si in unâ sit vera, in alterâ etiam vera erit: Hinc rectè dicitur: Quicquid verum in Philosophia, id etiam verum in Theologia; sed non contra: Quicquid verum in Theologia, id etiam verum est in Philosophia. Hæc est Lutheri mens, hic Lutheri scopus, quem multi non attendunt, dum rem ipsam cum abusu rei confundunt. Hunc damnat Lutherus in Aristotele, Sorbona & Scholasticis Theologis; illam verò minimè. At multa in medium adferunt pronunciata Philosophica, quæ Theologiæ palàm repugnare clamitant, veluti: *Ex nihilo nihil fit; Tria esse rerum naturalium principia, Materiam, Formam & Privationem; Finitum non est capax infiniti; Nullum corpus naturale potest simul & semel esse in duobus locis; Nulla virgo est mater; Nullum individuum, quod semel interiit, idem numero redire potest; Nulla hypostasis realiter differt ab ea natura, cujus est hypostasis; Finitum non nisi finitâ subsistit subsistentiâ.* Hæc & similia perpetuò in ore habent, qui Philosophiam suspectam & exosam reddere conantur, unde tritus sermo, quando in solutione nodi difficilioris hærent: *Hoc valet in Philosophicis; non autem in Theologicis.* Item: *hoc in Philosophia est verum, in Theologia autem falsum, atque sic Auditori scrupulum se pulchrè exemisse arbitrantur.* Verùm toto cœlo errant, affirmare enim unam eandemque propositionem esse veram in Philosophia & falsam in Theologia, nihil aliud est, quàm ipsi Deo, à quo omnis veritas, bellum indicere ac dona Dei contemnere, quod ut faciliori negotio obtineam, sequentia ἀτήματα, minimè dubia, quàm diligentissimè notari velim.

L. Accu-

1. *Accuratè distinguendum est inter Philosophum & inter Philosophiam ipsam.* Licet enim Philosophia non volit in aere, sed sit in animo hominum tanquam subiecto, aliud tamen est Philosophia, aliud item Philosophus, aliud abstractum, aliud concretum, nec promiscuè eadem utriq; tribuenda. Ut igitur errores Theologorum ipsi Theologiæ imputari non possunt, ita nec Philosophorum errata in ipsam Philosophiam transferri debent: vitium artificis non damnet ipsam artem.

Responsad
Axiom.
præmissis
certis postulatis
seprem.

2. *Non Entis nulla sunt accidentia:* Cum enim accidentium esse sit inesse, utique in aliquo erunt, non in nihilo, ut taceam, contradictionem implicare, non Ens esse, & tamen reverà accidentia habere. Quod igitur in Philosophia prorsus non docetur, id neque verum neque falsum in ea esse poterit.

2.

3. *Duo contradicentia non possunt esse simul vera:* Cum impossibile sit, idem simul esse & non esse, nisi quis per absurdè eadem esse dicat, sedere & non sedere, ægrotare & non ægrotare, Deus potest mentiri, Deus non potest mentiri. Similiter inter duo contradicentia non datur tertium, nisi quis inter hominem & non hominem, Deum & non Deum, esse & non esse tertium dari posse asserat, quod ἀπλῶς ἀδύνατον.

3.

4. *Distinguenda sunt res ipsa, quæ cognoscuntur:* Quædam sunt meræ revelationis, quæ non nisi ex singulari patefactione divina sunt notæ, ut Articuli fidei de Trinitate, incarnatione, justificatione, & quæ ratio humana, sic & Philosophia ignorat: quædam verò non sunt meræ revelationis; sed etiam naturā quodammodo notæ, ut sunt principia naturalia nobiscum nata, totum esse majus quâlibet suâ parte, bis 4. esse octo, ean-

4.

fam

sam non esse ἀπλῶς posteriorem suo effectu, &c. de quibus fusiùs agit Philippus Melancton lib. 4. Dialect.

5. Ex principiis illis naturalibus divinitus in homines transfusis, & quae sunt lux divinitus insita mentibus, ut Philippus loquitur, extracta est tota Philosophia: Unde quicquid cum eis non consentit, in Philosophia locum non habet, quicumque etiam Philosophus hoc ipsum dixerit. Non enim Philosophia à Philosopho; sed hic ab illa pendet. Quapropter à Philosophia discedens eatenus Philosophi nomen amittit.

6. Verum à suo subiecto non habet, ut sit verum, sicuti bonum à suo subiecto habet, ut sit bonum, sed à suo objecto, à quo mensuratur, ut si enunciatio dicat tale esse, quale revera est, vera dicatur propter ipsum objectum. Sicuti enim objectum est causa intellectionis: ita etiam est causa veritatis seu verae intellectionis.

7. Denique qualibet enunciatio determinatè juxta subiectam materiam, & prout natura istius disciplinae, in qua tractatur, postulat, est accipienda, ne fiat μετὰ τῆς αἰτίας εἰς ἄλλο γένος. Hisce, tanquam verissimis & minimè controversis, praesuppositis sic concludo: Quicquid extractum est ex principiis naturalibus nobiscum natis, id non pugnat cum Theologia. Principia namque naturalia nobiscum nata, ut Philip. lib. 4. Dialect. docet, sunt lux divina congruens cum mente divina. Atqui tota Philosophia extracta est ex principiis naturalibus nobiscum natis. Cum Theologia igitur pugnare non potest. Deinde: Nullum Dei donum adversatur Theologiae. Atqui Philosophia etiam post lapsum est donum Dei; Theologia itaque non adversabitur. Nec est, ut quis hoc loco objiciat, dona Dei fieri mala; nam abusus rei non tollit rem ipsam, nec

Syllogis-
mus invi-
tus primus

Secundus.

Obiectio.

nec abusus rei ipsi; sed ab utenti est imputandus: alias & ipsam Theologiam malam fieri dicemus, cum eam homines multoties abuti sit in confesso. Præterea: Si una eademque enunciatio est vera in Philosophicis & falsa in Theologicis, sequetur unam eandemque rem simul esse & non esse. Vera enim enunciatio dicit rem esse, quæ est, & non esse, quæ non est: Falsa dicit rem non esse, quæ est, & esse, quæ non est. Si igitur una eademque enunciatio est vera in Philosophicis, falsa in Theologicis, necessario sequitur, quod una eademque res simul sit & non sit. Similiter, quia veritas nihil aliud est, quam adæquatio notionis mentis cum ipsâ re, una eademque enunciatio cum re consentiret, & non consentiret, quod rursus contradictionem implicat. Denique, ut plures brevitatis causâ rationes non attingam, si una eademque enunciatio in Philosophicis vera, & falsa in Theologicis, sequetur necessario, quod simul una eademque enunciatio sit à Deo & à Diabolo. Omnis enim veritas à Deo, quia bona, & omnis falsitas à Diabolo; Sed posterius est absurdum; Ergo & prius. Quod exempla objecta attinet, pariter in Philosophia & Theologia vera agnoscuntur, modo dextrè intelligantur. Verum est non solum in Physicis, sed etiam Theologicis: Ex nihilo nihil fit. Si quis creationem objiciat, foedè errabit. Principium namque illud Physicum non de creatione, quæ solius Dei opus, sed de generatione naturali loquitur. Concedit autem etiam Theologia, naturaliter & naturali generatione ex nihilo nihil posse produci. Non igitur Philosophia hic errat, sed is, qui principium hoc Physicum malè & contra Physicam interpretatur.

C

Simi-

Solutio
cum deduc
tione ad
absurdum.
Tertius.

Quarta

Quintus.

Sequuntur
respons. ad
argumenta
contraria.

Ad primum

Ad secundam.

Ad tertium.

Ad quartum.

Ad quintum
& sextum.

Ad septimum.

Ad octavum.

Similiter tria esse principia naturalia generationis naturalis non solum Philosophia docet; sed & Theologia concedit: nam rursus hic non est sermo de creatione. Finitum non esse capax infiniti capacitate physica & mathematica, Theologia non negat. Si quis autem principium hoc aliter, & quidem de quavis participatione contra unionem personalem ἢ λόγος & carnis Christi interpretetur, is non Philosophiam seu Physicam incuset & falsitatis arguat, sed sibi ipsi dicam scribat, qui principio huic Physico falsam affingit mentem, falsam explicationem. Nullum corpus naturale simul & semel posse in duobus locis esse Physicus docet, & quidem verè: Loquitur enim de potentia naturæ, quæ unum corpus in pluribus simul locis esse nec ipsa Theologia permittit. Nulla igitur hic rursus pugna. Similiter, nulla virgo est mater, nullum individuum, quod semel interiit, idem numero redire potest, naturaliter scilicet & per causas Physicas. Hoc sensu, qui est verus & genuinus, easdem enunciationes & Theologia adprobat, siquidem nullibi sacra pagina testatur, quod virgo naturaliter sit mater, aut corpora emortua naturaliter in vitam sint revocanda. Eadem limitatione accipiendum est & hoc axioma: Finitum non nisi finita subsistit subsistentiâ, nempe propriâ, quod & Theologus non negat: Licet enim caro Christi subsistat subsistentiâ ἢ λόγος infinitâ, nemo tamen hanc subsistentiam carni Christi propriam esse affirmabit. Simili ratione Theologia concedit, quod nulla hypostasis realiter differat ab eâ naturâ, cujus est hypostasis propria. Licet enim hypostasis τῆς λόγος sit facta etiam hypostasis carnis assumpta, ut Damascenus loqui-

loquitur, & ab eadem carne realiter differat, tamen hypostasis τὸς λόγος non est propria carnis assumptæ; sed duntaxat per unionem personalem communicata. Eadem est ratio cæterorum pronunciatorum Philosophicorum omnium, quæ adferri solent, quæq; adferri possunt: Semper enim tenendum, quod determinatè juxta subjectam materiam cujusque disciplinæ sint accipienda, & sic nunquam sinceræ Theologiæ adversabuntur. Utut igitur quosdam Philosophos Hæreticorum in N. T. Patriarchas fuisse non negavero; Philosophiam tamen aut Philosophica principia ullius hæreseos causam esse nego pernegoq;. Vel millies enim inculco, abusum rei distinguendū à re ipsa: Theologi complures ad stabilienda sua Paradoxa abutuntur Theologiâ; nemo tamen propterea ipsam Theologiam accusat. Gladio abutitur Tyrannus, an propterea malus & Magistratui minimè committendus putabitur? Absit! Verùm recurrit jam prior difficultas, quænam nimirum sit causa, quòd multi à veritatis via in disputationibus Theologicis aberrant? In genere respondeo: Causam esse, vel quod non diligenter meditantur seu legitima & necessaria accuratæ & piæ meditationis requisita negligunt, nempe cognitionem linguarum, & artium Philosophicarum, lectionem assiduam sacrarum literarum, eamque multoties repetitam, exactam collationem earundem. Vel quod non ardentè orant, nec à Deo dona Spiritûs sancti verâ fide & humilitate efflagitant. Sed vellicat mihi aurem Jesuita Tannerus, inquiens: Compertum est in Ecclesia, quod multi sanctissimi & præstantissimi viri, non obstantibus precibus continuis, à Scripturæ sensu

Axiomata Philosophica non sunt causa hæreseos.

Simile à Theologis nonnullis desumptum

Cur defleant doctissimi à via veritatis?

Resp. gen. ad principal. quæst.

Obj. Tanneri duplex

aberraverint. Item si multi sancti & eruditi viri, adhibendo medium orationis, in multos errores, sive fundamentales fuerint, sive minus principales, sint lapsi, sequitur, quod oratio sola non possit esse medium sufficiens & ordinarium perveniendi in omni controversia ad veram sententiam Scripturæ; Sed verum est Antecedens; Ergo & consequens.

Resp.

Verum ego antecedens verum esse, verum non puto: dicit quidem Tannerus, omnia à se esse exclusa, idcirco manere argumentum; sed malè exclusit, & sic ex falsa hypothese conclusit. Probare debet Jesuita, quod illi, quos aberrasse, & quidem in fundamento fidei aberrasse docet, fuerint homines sanctissimi, eruditione præstantissimi, qui diligentissimè fuerint meditati, quodque fidei & minimè dubiâ oratione fuerint usi: Hæc enim non sigillatim, sed conjunctim in quolibet considerari debent. Si igitur quis in quæstione aliquâ aberraverit, non hæc non esse sufficientia media; sed unum horum, si non plura, abfuisse putabimus.

Quomodo enim aliàs constaret promissio divina? Pontificii Pontificem suum ex Cathedra definientem errare non posse contendunt, prætendentes assentiam Spiritûs sancti, quam promiserit Christus his verbis: Rogavi pro te, ut ne deficiat fides tua, *Luc. 22.* Item, Spiritus ille veritatis ducet vos in omnem veritatem. Si illi ritè urgent promissionem pro stabilienda Papæ autoritate, ut se urgere existimant, nos multò magis promissionem divinam in hac quæstione contra illos urgemus. Christus inquit *Lucæ 11.* Quisquis petit, accipit, & qui quarit, invenit. Item: Si vos, qui estis mali, nôstis bona dona dare liberis vestris, quanto

to

195
tò magis Pater ille cœlestis dabit Spiritum sanctum
petentibus ab ipso? *Jacobus* ait 1. cap. Si cui vestrum
deest sapientia, petat à Deo, qui dat eam omnibus be-
nignè, nec exprobrat, & dabitur ei; *David Psal. 25.* Se-
cretum Jehovæ revelatur timentibus eum. *Es. 55.* Do-
minus pollicetur, verbum suum non rediturum va-
uum.

Affirmare igitur, viros verè sanctos, eruditione
sufficiente instructos, diligentissimè meditantes &
Spiritus sancti auxilium petentes à via veritatis, præ-
cipuè in articulis fidei fundamentum *quædam* concer-
nentibus, aberrare, est Deum in suis promissionibus
mendacii arguere.

Sed nominabit forsan Jesuita multos ex Patribus,
qui, licet fuerint viri sanctissimi & eruditissimi, nihilo-
minus à via veritatis aberraverint.

Concedo multos ex Patribus gravissimè halluci-
natos fuisse, sed quod Jesuita inde elicere conatur, mi-
nime sequitur.

Tales enim aut non fuerunt verè sancti, licet ob
externam speciem sanctitatis fuerint commendati,
aut non semper fuere ejusmodi, aut non serio & ar-
denter orârunt, aut non satis diligenter meditati fue-
runt, quod attinet in primis illa capita, in quibus erra-
runt, aut peculiarem revelationem extra verbum ex-
spectarunt.

Quicquid tandem fuerit, certum est, media hæc
legitimè adhibita non fuisse, licet nos, qui eordi-
um scrutatores non sumus, in specie ille defectus
lateat.

C 3 Nos

Alia Tan-
neri obje-
ctio.

Solutio

Nos sanè sapiſſimè putamus, hos aut illos Scripturæ Interpretes eſſe viros ſanctiſſimos & erudiſſimos; Verùm res ipſa aliud loquitur, ſiquidem tandem ea occurrunt, quæ legitima media non fuiſſe adhibita ſatis ſuperque evincunt. In multis ambitio veritati locum non concedit:

Dum ſibi turpe putant parère minoribus, & quæ Imberbes didicère ſenes perdenda fateri.

Hi malunt cum offendiculo Eccleſiæ & jactura propriæ ſalutis litigare, quàm gloriam externam & exiſtimationem apud homines amittere. Hi metu ignominie malunt ſine accurata veritatis indagazione in ſua ſententia perſeverare, quàm quærendo veritatem in ſuſpicionem erroris & ignorantie incurrere. Tales erant *Phariſei*, de quibus *Joh. 12.* ſcriptum legimus: Dilexerunt gloriam hominum potiùs, quàm gloriam Dei. Talis fuit hoc noſtro ſeculo *Samuel Huberus*, qui de errore convictus apertè profitebatur coram magnæ autoritatis Theologis, ſe nolle eum dici, qui errores ſcripſerit, defenderit, ac juventutem docuerit.

Multis, quò minus veritatem aſſequantur, impedimento eſt *φιλονεικία*, dum à quovis veritatem reportare conantur, & non tam veritatis, quàm victoriæ cauſa diſceptant: Tales eſſe *Jefuitas* nemo ignorat, niſi qui acta Colloquii Ratiſbonenſis non legit. In multis obſtat pertinacia: in aliis præjudicium & præconcepta opinio: in aliis autoritas hominum. Sic Donatiſtis obfuit autoritas *Cypriani*, cujus autoritatem *Auguſtino* ſemper objiciebant. A multis exulare videmus veritatis cognitionem propter falſas narrationes, calumnias, & obtreſtationes, quibus & doctrina ipſa & docentes

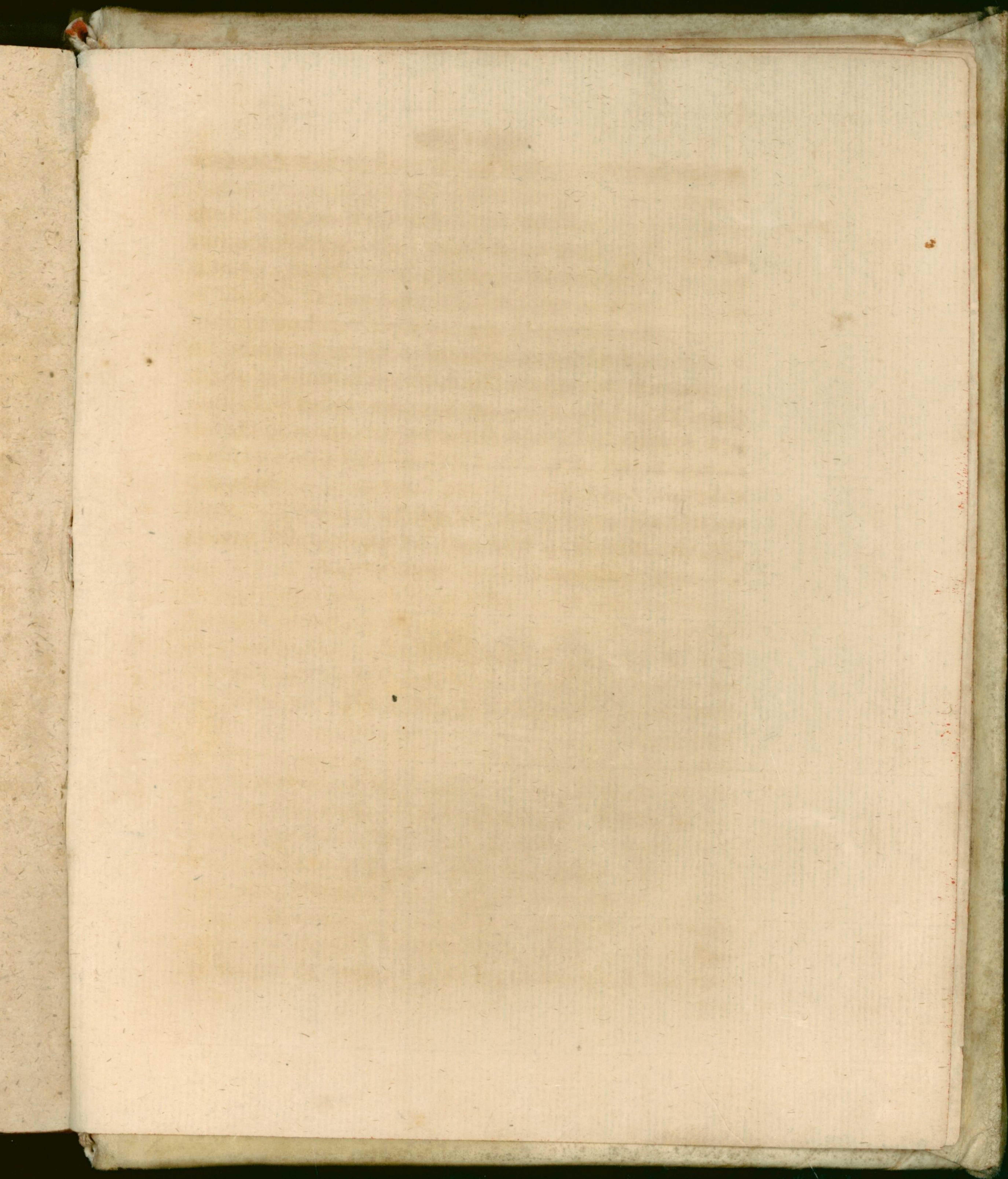
tes non rarò deformantur. Hujus rei exemplum præ-
 bent nobis Pontificii & Calviniani, qui apud imperi-
 tam plebeculam, imò & literatos etiam, mira dogma-
 tum monstra nostris Ecclesiis affingunt. Alii à verita-
 te abstrahuntur pudore & fugâ crucis, metu odii, invi-
 diæ, exilii, periculi, & amissionis externorum bono-
 rum ac commodorum: alii assentandi studio, qui in
 gratiam Magnatum & Principum modò hanc, modò
 illam, & sic sæpè diversissimas religiones amplectun-
 tur. En Tannere, quot & quanta sint obstacula, quæ à
 veritatis tramite multos abripiunt? Vides itaque, opi-
 nor, nos meritò, imò justissime Antecedens in tuo so-
 phismate, ut falsum, negare: Remotis enim hisce ob-
 staculis, & legitime adhibitis mediis superius assigna-
 tis non putamus, quemque à veritatis via aberrare pos-
 se, nisi falsitatis promissiones divinas temerè & impiè
 incusare velimus. Si quis igitur vel in minimo vel in
 maximo hallucinatus fuerit, causa non erit, quasi hæc
 media non sint sufficientia; sed quod legitime non
 fuerunt usurpata. Ubi enim vel ambitio, vel Φιλανθία,
 vel Φιλονεικία, vel odium personæ, vel assentandi studi-
 um, vel metus crucis, ignominia, & exilii, vel pertina-
 cia, quomodo ibi vera sanctitas, quomodo ibi fidelis
 ardens & seria oratio: Ubi vel negligentia, vel præju-
 dicium, vel præconcepta opinio, vel ignorantia lin-
 guarum, Logices imprimis & aliarum artium, quomo-
 do ibi vera eruditio ac decens meditatio? Eas nunc
 Tannere, ac vanissime glorieris, omnia à te esse exclu-
 sa, & nihilominus firmum manere tuum argumen-
 tum! Falsum esse Antecedens oculariter evici: Fal-
 lax itaque & nugax tuum sophisma, quod hæc vice
 pro

pro virium mearum tenuitate ostendere decreveram.

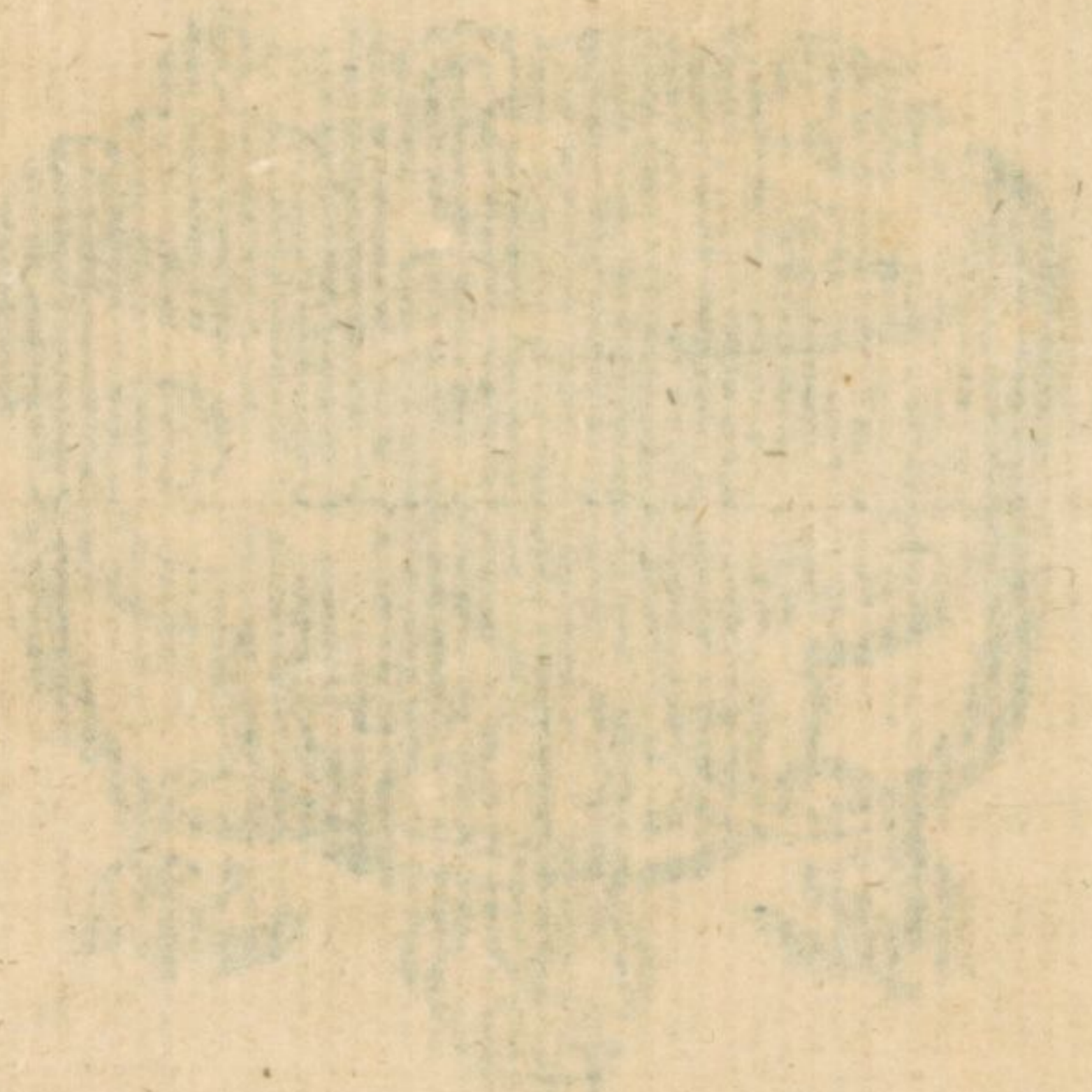
Votum.

Quod restat, Deum ter Optimum Maximum, à cuius misericordia & potenti dextra Ecclesiæ & Politicæ publica salus immediatè dependet, ardentibus gemitibus invoco, ut nos sanctificet in veritate suâ, ab omnibus insultibus Sathanæ protegat, à technis & dolis Hæreticorum liberet, Serenissimum Electorem Saxonicæ, horum Ducatum Tutorem fidissimum, Illustrissimas Viduas, Illustrissimos Saxonicæ Duces ac Principes, & inter hos Illustrissimum Principem ac Dominum, Dn. JOHANNEM ERNESTUM, Rectorem Academiae hujus Magnificentissimum, &c. Dominos nostros clementissimos; Magnificos, Nobilissimosq; Dn. Consiliarios, totamque hanc Salanam sub umbra alarum suarum regat & tegat,
Amen.

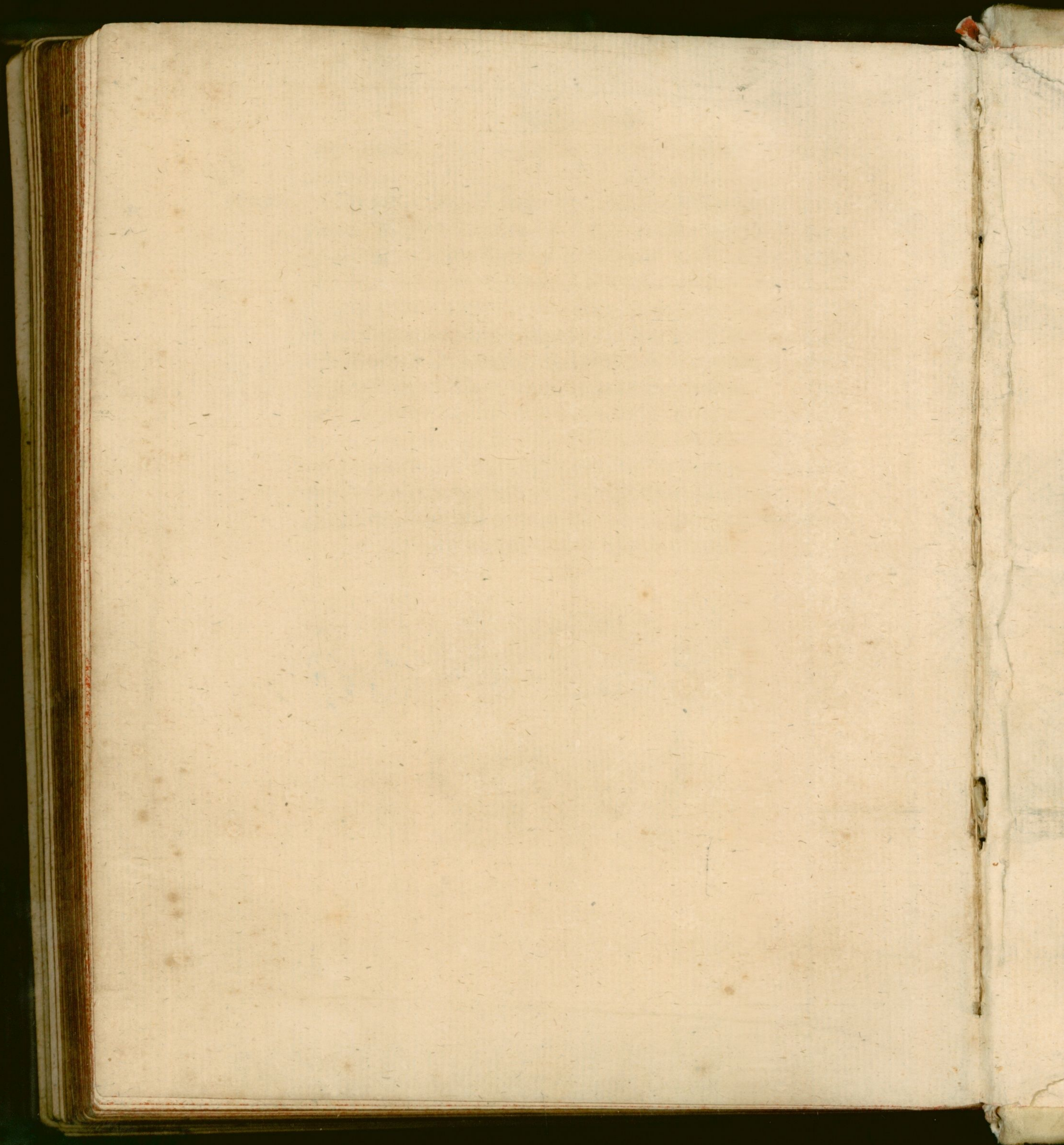

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

153 044

ULB Halle 3
003 484 998

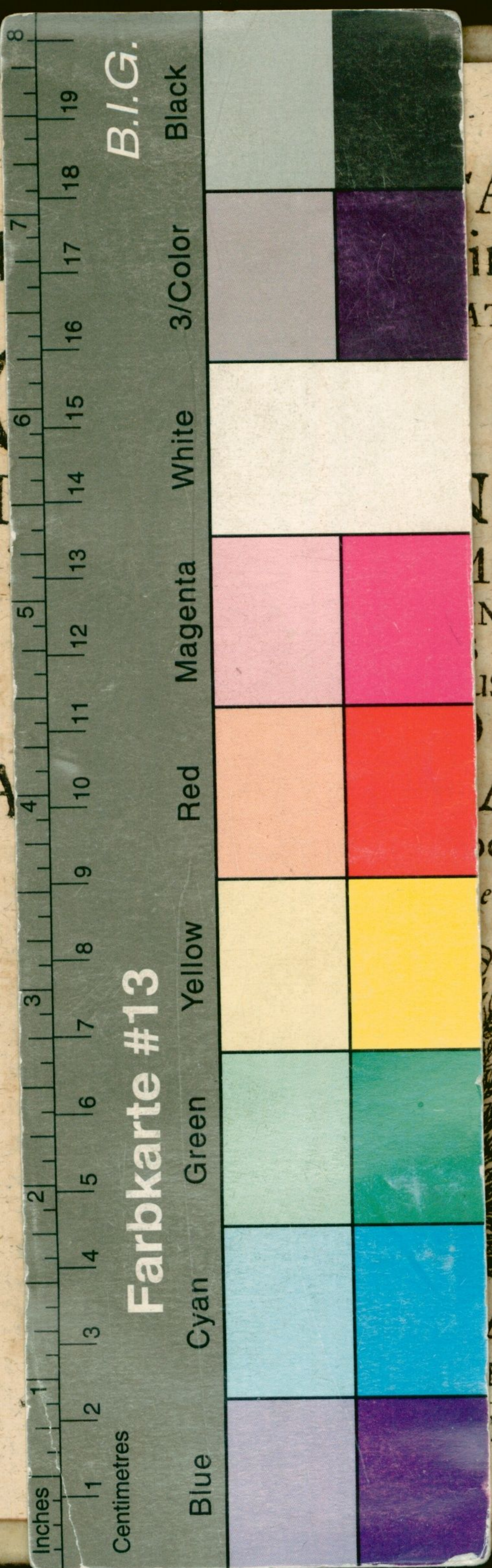

5b

AB 153044

VD 17

B.I.G.

Farbkarte #13

Black
3/Color
White
Magenta
Red
Yellow
Green
Cyan
Blue

...ATIO
...inusq; persp̄picua,
...AT,

MUL-

...I EXCEPTIO.

...I VIRI, IN SA-

...NTERPRETATIONE

...ABERRARE

...IS?

...RE

...AWERO, SS.

...DOCTORE,

...ecusa.

...Æ,

...Bibliopolæ Mülhusani.

...hofferi, Anno 1664.

